

reminisci dumtaxat, sed magno labore et nova prorsus ratione hujusmodi cognitiones acquirere, et praeteriti illius status nullam memoriam habere.

Denique nec ordo ex perfectione majori desumptus, nec cessatio a creatione, nec inconuenientia, quasi Deus cogere- tur singulis hominum natalibus adstare et toties miracula creationis multiplicare, adversarios iuvat. Etenim 1°. si entia perfectiora necessario forent prius creanda, jam omnia corpora animalium atque vegetabilium utpote perfectiora quam sit rudis materia telluris, ante ipsam condenda fuissent; quod profecto absurdum. 2°. Cessatio a creatione non inducit in Deo quietem absolutam, seu inactivitatem qua non eget, secus nec res creatas posset conservare. Nullam autem novam entium speciem, sed animas individuas ad speciei humanae conservationem creat. Praetera, etiamsi animae praeexisterent Deus nihilominus singulis hominum natalibus adesset, ad conjungendas animas corporibus et constituendum mirabile hoc nostrum *compositum substantiale*, et proinde miracula suae omnipotentiae multiplicaret; unde permanere supradicta inconuenientia, quae insuper in se nulla est nec entis alicujus creatio quam exigit lex naturae, dici potest esse miraculum, seu eventus derogans consueti legum physicarum ordini.

Praeter nullitatem istarum rationum, doctrina Leibniti etiam inde urgetur, quod mera sint figmenta in iis, quae tradit de corpusculis seminalibus quibus animas includit, de variis animarum statibus, et mutationibus ex sensibilitate ad rationalitatem, etc.

40. Verum absurda est quoque Metempsychosis, a Pythagoricis et Platonicis methodice exposita. 1°. Si animae tantum propter scelera antea vitae in corpora detrudantur, non jam vi naturalis exigentiae sed per accidens dumtaxat in ipsis existent; ac proinde homo non esset compositum substantiale naturale. 2°. Poenam luere criminum quorum memoriam non habent (supponitur enim praeteriti status perfecta oblivio), nequit continere rationem poenae, praesertim praeservativae, quae postulat ut qui ea afficitur, cognoscat admissum delictum; secus illud vel aliud simile, cavere non sataget. 3°. Animae de uno in aliud corpus etiam belluinum transmigrare coactae, aliud suppositum constituent, et a corpore deteriori majorem peccandi occasionem habebunt; ergo et poena injusta foret, et illius

purgationis nullus terminus. 4°. Si animae rationales brutorum corpora informant, perit essenziale discrimen inter homines et bruta; neque haec nostro dominio subijci, aut in usum nostrum converti, non laedendo jura naturae, ulla ratione poterunt.

### ARTICULUS III.

#### DE UNIONE ANIMAE CUM CORPORE.

41. Adstruckta distinctione et diversitate substantiali [1] inter animam et corpus nostrum, quaestio nunc solvenda remanet, quo modo hae duae substantiae ad invicem jungantur ad constituendum compositum humanum. Plato cum aliis moralem tantum unionem sive assistentiam docuit, qualis est inter equum e. g. et equitem. At contrarium omnino sustinendum est, physice scilicet animam cum corpore uniri. 1°. Homo, licet compositus ex duplici substantia, est tamen communi omnium judicio ens unum in se determinatum, et unius indivisibilis personae, ad hoc autem non sufficit moralis assistentia, et simultanea quoad locum licet arctissima utriusque substantiae coexistentia, quae non infert supradictam unitatem sed relinquit utrumque ens sui juris.

2°. Experientia docet ex unâ parte, animam nostram etiam in uso earum facultatum, quarum operatio unice ab ipsa dependet a non recta corporis dispositione vel prorsus impediri vel perturbari; ex altera vero, affectiones animae ita in corpus influere, ut non solum labores afflictionesque mentis corpus debilitent, sed violentia quam maxima uti debeamus [quae plerumque non sufficit], ad intrinsecus comprimenda animi sensa, ne ex sola vultus vel oculorum immutatione facile inferatur, quatenam sint intimae etiam mere intellectuales aut rationales, praesertim vehementiores, animi affectiones. Hoc profecto non fieret, si anima moraliter tantum, et velut extrinsece corpori jungeretur.

3°. Certissimum est unum idemque esse in nobis principium sensitivum et rationale, unde anima sentiens et spiritus sive mens intelligens *reahter* non differunt, sicut vellent nonnulli Germaniae philosophi ethnicorum somnia iterum

[1] Cap. 1. Art. 1. et 2.

revocantes; secus nec identitas subjecti nostri percipientis subsisteret, nec argumenti praecedentis facta explicari possent. Omnes itaque motus vitales in corpore nostro ab eisdem animae rationalis activitate efficienter dependent; idque plane non intelligitur, nisi supponatur anima intime corpori commisceri illudque pervadere, atque virtute sua continere, et unum quid physicum cum ipso efficere. Si enim ita non esset ut cum Cartesio loquar, *cum corpus laeditur, ego qui nihil aliud sum quam res cogitans, non sentirem idcirco dolorem, sed puro intellectu laesionem istam perciperem, ut nauta visu percipit, si quid in navi frangatur; et cum corpus cibo et potu eget, id ipsum expresse intelligerem, non confusos famis et sitis sensus haberem.*

4°. Contra philosophos, qui animam extrinsecus tantum corpori adhaerere docuerunt, definitum fuit a Concilio Viennensi [1], eam esse *formam substantialem* corporis. Pariter eandem doctrinam scholastici omnes tradebant. Jam vero esse formam substantialem, ad mentem ipsorum Pe-

(1) Definitionis a Concilio universali Viennensi, sub Clemente Papa V. ad annum 1311 edictae, mentionem dumtaxat facimus, ut Catholicus philosophus diligentius caveat, ne in hac quaestione utpote non satis perspicua, a veritate aberret. Porro error damnatus hic fuit: Petrus quidam Joannis discipulus Joachim Abbatis, principis, ut videtur, philosophiae arabicae imbutus, distinctione reali et forte etiam diversitate animam sensitivam inter ac rationalem supposita, docuit animam rationalem et intellectivam non esse essentialiter formam humani corporis, sed veluti extrinsecus eidem adhaerere, sive coexistere. Unde etiam dicendum est, nil aliud a Concilio hac in re definitum fuisse, quam physice, realiter, et essentialiter animam rationalem corpori humano sociatam esse: generalis autem doctrina de formis substantialibus Peripateticorum, in quaestionen vocata non fuit; ideoque nihil quoque de ea fuit determinatum. Idque videtur manifestum ex ipsis definitionis verbis, quae in Clementina prima de fide, apud Antoninum cap. 3 sic habent: *Porro doctrinam omnem seu positionem temere asserentem, aut vertentem in dubium, quod substantia animae rationalis aut intellectivae, vere ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam ac veritati Catholicae Fidei inimicam, Sacro approbante Concilio reprobamus; definientes, ut si quisquam deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter praesumpserit, quod anima rationalis, seu intellectiva, non sit forma corporis humani per se et essentialiter, tanquam haereticus sit censendus, Vide acta Concilior. et Epist. Decret. tom. 7. et Labbeum. tom. 11, part. 2.*

ripaticorum, importat omnino physicam unionem ejus cum corpore. Etenim juxta eos forma substantialis est principium formale essendi illius cujus est forma: unde ex tali principio formali et ex subjecto, sive in casu nostro ex corpore organico, constitui debet *unum esse* sive una natura (non confusis tamen substantiis). Dicitur autem principium *formale essendi*, ad distinctionem principii *fiendi* sive *effectivi*, quod non debet constituere *unum esse* cum illo, cujus est principium.

42. Ex dictis autem sequitur 1°: Non tantum probabile sed omnino certum esse, animam physice corpori uniri, ac proinde omnes illos modos explicandi mutuam dependentiam animae et corporis, qui physicae unioni adversantur respuendos esse (1). 2°. Definitionem hominis, quod sit *intelligentia, cui organa inserviunt*, traditam a De Bonald accuratam non esse; non exprimit enim hanc physicam unionem, quae est essentialis composito humano seu homini, quaeque exprimitur per *animal rationale*. 3°. Quae dicta sunt de unitate principii sentientis et rationalis in homine, excludere quidem pluralitatem animarum, quasi alia esset in homine anima sensitiva, et alia rationalis, sicut ethnici et alii quidam cum ipsis somniarunt; minime vero

(1) Prima haec sequela et animadversio probe notanda est: respicit enim modum procedendi illorum philosophorum, qui quaestionem hanc de physica ac reali unione animae nostrae cum corpore, non distinguentes ab illa de explicando *commercio*, et de qua loquemur sequenti articulo, indiscriminatim de utraque affirmant; de his rebus nihil certo sciri, omnia limites probabilitatis non excedere; quod quamvis de altera quaestione dici queat non tamen de ista. Quid enim, argumenta a nobis allata rem forte non evincunt? Eorum igitur fallaciam vel insufficientiam opus est assignare. Num, etiam juxta commune rationis iudicium, homo non erit quid magis physice unum, quam est equus cum equite et nauta cum navi? Certe, nauta et equite infirmis, nullum robur subtrahitur navi et equo, nec vicissim; quod tamen passim locum habet relate ad corpus et animam nostram. An animam cum corpore nostro, unum commune operationum constituere principium, est quid indifferens? Nonne ab hoc dependet recta ratio intelligendi, quid sint actiones revera humanae, quodnam sit officium naturae et personae, et multa alia etiam cum mysteriis Fidei nostrae arctissime conjuncta? Videatur Storchenau (*Psych. part. 2 sect. 2. cap. 2. 3. 4. et 5.*), quomodo et ipse a confusione harum duarum quaestionum non sit immunis.

distinctionem formalem inter animam et animum, qualis solet admitti ab iis, qui per animam intelligunt dumtaxat principium vivificans corpus nostrum et sentiens, per animum vero idem subjectum, sed quatenus porrigitur ad operationes superiores, nempe intelligere, velle, etc. quod non innuit nisi distinctionem formalem facultatum ejusdem simplicis ac spiritualis substantiae, qualem distinctionem admisimus quoque relate ad rationalitatem animi nostri, scilicet inter rationem et intelligentiam seu intellectum. Vide quae diximus in Logica (1).

43. Si vero opponeres: Ex eo quod anima dicatur forma substantialis corporis, ipse homines status corporeus, vegetans, etc. penderet ab anima rationali, quod videtur absurdum. Deinde anima tunc deberet diffundi per totum corpus, in eoque existere et recipi per modum recipientis, ejusque induere naturam.

Dicimus imprimis, negandam esse sequelam primae partis: in hoc enim quibusdam Peripateticis non assentimur, et fatemur videri prorsus absurdum, ut status ipse corporeitatis dependeat ab anima; secus corpus non posset spectari tamquam partialis substantia hominis; deme enim a corpore formam corporeitatis, et erit nihilum, cum materia sine ulla forma sit tantum conceptus mentis, non autem ens per se existens. Nonne etiam anima separata ab hoc corpore, corpus saltem ab tempore suam organisationem servat? Vegetatio quoque, cum in solo accessu recessuque partium, earumque tam solidarum quam fluidarum aequali motu consistat, licet deficiat post separationem animae, tamen hoc repeti potest ex perturbatione vel corruptione nervi systematis, praesertim quod foetus animalis vegetet etiam antequam animetur; non autem quasi statum ipsum vegetationis anima efficienter praestaret, sed ad summum ejus praesentia erit dumtaxat necessaria conditio, ut vegetationis functiones, sicut vocant, juxta leges physicas in corpore nostro perficiantur.

Ad alterum dico: Si per diffusionem intelligas, quod anima toti corpori substantialem et intimam praesentiam suam exhibeat, illudque totum virtute sua sive se ipsa confineat, nullum erit absurdum; hoc enim non postulat in ipsa extensionem aut loci commensurationem, cum sit naturae diversae a corpore. Unde negamus quod debeat existere et reci-

(1) Par. 2. art. 5. num. 53.

pi per modum corporis, ejusque induere naturam: nam duo prima confundunt diversitatem substantiarum, suntque expressiones valde materiales, ex arbitrariis principiis philosophicis nimioque systematis amore provenientes: postremum vero materialismum sapit. Videant itaque, qui sic peripateticismum defendunt, ne materialistis faveant.

44. Ex nuper dictis potest etiam inferri, quid sit sentientium de quaestione quam promovent philosophi circa sedem animae, utrum scilicet in cerebro tantum et in quam ejus parte anima resideat. Plurime enim experientiae videntur probare animam non sentire, nisi motus in sensorii excitatus, ope nervorum ad cerebrum propagetur: hinc quidam inferunt tantum in cerebro animam actu esse, cum ibidem tantum sentiat. Quia porro nervuli sensorii non in toto cerebro, sed in aliqua ejus parte coeunt, hinc nonnulli cum Cartesio in glandula pineali, eo quod in medio cerebri suspendatur, alii in corpore calloso animae sedem constituerunt (1).

(1) Mirum, quot fuerint circa sedem animae, nedum antiquorum, sed et recentium philosophorum sententiae. Tullius in *Quaestionibus Tusculanis* lib. 1. cap. 9. ait: *Alii in corde, alii in cerebro dixerunt animi esse sedem et locum.*

Plutarchus (*De placit. philos.* lib. 4. cap. 8. juxta interpretationem G. Buddaei) haec habet: *Plato, Democritus in toto capite, Strato in superciliorum interstitio, Eristratus circa membranam cerebri quam epicranidem vocant, quasi dicas procalvum: Herophilus in ventriculo cerebri, qui idem basis ejus est, Parmenides, Epicurus in toto pectore, Stoici ad unum, toto in corde, vel in cordis obversante spiritu. Diogenes in arteriaco cordis ventriculo, qui animalis, id est, spirabilis est. Empedocles in sanguinis concretionem: non dessunt qui in involuro cordis; nonnulli in praecordiis. Recentiorum quidam pervadere a capite ad praecordia. Pythagoras vivificam vim circa cor, rationativam autem et intellectivam circa caput esse.*

Aristotelici cum eorum magistro, animam per totum corpus diffusam, juxta naturam formae totius corporeitatis, docuerunt, ita tamen ut non videret nisi in oculis, non audiret nisi per aures, non odoraretur nisi naribus, etc. in cerebro autem dumtaxat reminisceretur et ratiocinaretur. Postremis tandem temporibus, Helmontius ad stomachi pylorum. Digbaeus in septo lucido locum animae attribuunt. Cartesius, quem sequitur L. De la Forge in cerebri parte, quae glandula pinealis vocatur: Bergerus autem et De la Peyron in illa parte, quam copus callosum dicunt, animae nostrae sedem constituunt. Vide Storchenau (*Psych. part. 2. sect. 2. cap. 1.*)

Verum ratio, cur anima non sentiat nisi motus ad cerebrum deferatur, potest esse tantum defectus necessarii nexus inter partes corporis, quarum aliqua magis aliae minus et dependenter dumtaxat a ceteris vitalitati et sensibilitati inserviunt; non autem, quasi anima omnibus corporis partibus immediate praesens non esset. Deinde opposita experientia docet, animal functiones vitae sensitivae recte obisse quamvis totum cerebrum dissolutum haberet; ergo non in solo cerebro sensibilitas perficitur (1). Praeterea iste modus concipiendi realem praesentiam animae in una tantum corporis nostri parte, videtur adversari unitati compositi humani, cum anima sit per se forma *totius corporis*, et speciem quamdam exhibere aurigae vel equitis habenis equos moderantis, si ope nervorum dumtaxat in reliquum corpus agat. Denique pars illa cerebri cui anima immediate praesens esse dicitur, nequit concipi tamquam punctum physice indivisibile et inextensum, cum nec nervuli ad tale punctum possent coire, nec anima posset simultanea determinari, sicut revera

(1) Qui non nisi a cerebri motu animam ad sentiendum determinari ideoque non nisi ibidem eam residere autumant, id fulciri conantur testimoniis et experimentis Galleni, Boërhavii, Heysteri, Halleri, Gassendi aliorumque, asserentium ligatis, obstructis, adustis, sectis sensoriis nervis, v. g. in artubus cujuslibet animalis, sensum omnem, ac motum ex ea parte, in quam nervus diffunditur, statim deficere; sicut ex adverso licet nervi in suae integritate persistent, laborante tamen cerebro, vel compressa, discissa aut putrefacta cerebri medulla, sensum omnem omnemque actionem per nervos hinc oriundos exerceri solitam, statim aboleri.

Qui contrarium opinantur provocant ad diversa facta, identidem ad observandum Academiis oblata, sive illis infantis, qui anno 1715 in Galliis natus, quamvis cerebello caruerit, in eorumque loco spatium omnino vacuum fuerat repertum, vixit tamen adhuc quindecim horas; sive alterius decennis pueri quem ex recepto vulnere in capite cum aliqua cerebri deperditione, constat et pristinae sanitati restitutum fuisse, et per tres alios annos superstitem mansisse, licet post ejus mortem caput cerebro vacuum fuerit inventum. Similiter illud quod refert Zacutus de quadam puella, per tres dies in vita manente, quamquam in tota capitis amplitudine, nil nisi limpidissima aqua a mellingibus contenta reperiretur, sicut facto experimento corpertum fuit. Quid, inquit quod teste Verney Juniore, ad annum 1703 oblatum ipsi fuerit cerebrum bovis recens occisi, durum admodum firmumque ita ut marmoris soliditatem aemularetur, cum quo tamen cerebro bos ille non solum vixerat et sensitivae vitae munera exercuerat, sed magna insuper pinguedine, robustisque viribus eminebat?

determinatur ad plures motus distinctos, diversos, et etiam oppositos percipiendos; confunderentur enim necessario, vel destruerentur; erit igitur necessario pars illa cerebri physice extensa. Si itaque simplicitati animae non adversatur, praesentiam suam substantialem exhibere extensioni, e. g. unius pollicis, neque repugnabit ut integro cerebro aut corpori eandem exhibeat; praesertim quod talis praesentia integro corpori videatur prorsus necessaria, ut vita animalis et sensitiva corporis ipsius immediate ab anima pendeat.

45. Dices 1°. Ergo anima aucto corpore, augetur; imminuto, imminueretur. 2°. Deberet esse tota in toto corpore, et tota in singulis ejus partibus; ergo existret per replicationem sui, vel eo modo quo Deus per immensitatem suam est rebus praesens.

Resp. ad 1<sup>m</sup>. *Nego* animam ratione sui et *entitative* aucto corpore augeri, sed tantum majori vel minori objecto sive termino, eandem praesentiam suam physicam exhibere. Argumentum insuper retorqueri potest, relate ad augmentum et imminutionem illius partis cerebri in qua supponeretur existere, quaeque, ut diximus in fundamento nequit sine absurditate spectari velut quid physice simplex, et proinde augmenti vel decrementi incapax.

Ad 2<sup>m</sup>. *Dist. ant.* tota in singulis partibus, ita ut sit numero eadem substantia, *conc. secus, nego ant. et conseq.* Existere per replicationem, est *existere modo praeter-naturali in duobus vel pluribus distinctis locis simultanee*, quando entis-ita existentis natura est *per se* determinata ad coexistendum tantum uni loco; non autem, diversis partibus ejusdem loci simultanec praesentiam exhibere; secus omnis localis praesentia foret dicenda replicatio, et ipsa immensitas Dei sine hac replicatione concipi non posset. Similiter substantia animae utpote indivisibilis, eadem ratione tota est in toto corpore ac in singulis ejus partibus; non enim ad existendum eget loco, aut commensatur, ab eo, habet tamen sphaeram praesentialitatis suae definitam, sive limitatam; ergo non existit instar immensitatis divinae, sed modo qui competit enti simplici finito.

Nec plus proficeres dicendo, quod si anima toti corpori immediate praesens esse statuatur, inutilis foret mirabis illa unio et tendentia quam Physiologi et Anatomici dari testantur omnium nervorum, qui sensibilitati et vitalitati inserviunt, ad cerebrum: etenim praeter rationem primo loco positam (n°

praecedenti), dicimus quoque tendentiam hanc et unionem nervorum non esse inutilem, quia revera dici potest et debet, quod anima praecipua ratione, in capite, et dependenter ab ipso seniat, cum et in capite omnes sensus resideant, et illud praecipue defatigetur in operationibus animae, ad ipsumque soleamus communiter easdem operationes referre. Verum quia et ad cor nostrum quidam nervuli, vitaliti et sensibilitati deservientes diriguntur, ab ipsoque vita animalis immediate pendere videtur, hinc saltem duabus, et non unum tantum parti corporis nostri, praesentia animae realis ac physica necessaria erit: quod si hoc, jam et ab aliis corporis partibus non est cur excludatur, et re vera praesentia *specialis* in uno loco potest optime consistere cum praesentia *ordinaria*, et ad rationem compositi humani necessaria in aliis.

#### ARTICULUS IV.

##### DE MUTUA DEPENDENTIA ANIMAE ET CORPORIS.

- 46. Quamvis anima et corpus physice sint conjuncta, remanent tamen semper duae substantiae inconfusae et generis diversi; constat autem continua experientia, quod posita affectione aliqua in anima, statim mutatio respondens in corpore, et posita mutatione aliqua sensibili corporis, statim affectio quaenam determinata oriatur in anima. Hanc mutuam utriusque substantiae, quoad affectiones, dependentiam *commercium* vocarunt (1); et ad illud explicandum tria sunt magis pervulgata philosophorum systemata.

(1) Quidam principii doctrinae aristotelicae nimis inhaerentes, quaestionem de commercio animae et corporis a recentioribus philosophis agitatam, tamquam futilem et inanem despectui habent, quasi nempe in ipsa animam a corpore divideremus, cum quo debet necessario *unum ens per se* constituere. Verum ista expressio aequivoce accipi potest, nec est vera nisi intelligatur, quod anima et corpus *unum ens per se* constituent, scilicet unum communium operationum principium, sive *unam naturam*, quae etiam in ratione compositi sit *per se* existens, non egeat alio tamquam subiecto cui inhaereat, quod est proprium compositioni accidentium; habeatque in ordine naturali existentiam *per se completam*, sive *unam propriam subsistentiam*, quae ipsam constituat sui juris, sive *unam personam*. Quod si quis ita intellegere animam cum corpore constituere *unum ens per se*, ut seorsim haec duo considerata

Primum dicitur *causarum occasionalium*, estque ab iis excogitatum, qui causis secundis omnem activitatem denegant.

non essent duae substantiae, quamvis incompletae, id est ad mutuam unionem determinatae a natura, diversis tamen toto genere proprietatibus praeditae; sed anima nostra ita esset corporis nostri forma, ut corpus ipsum rationem *corporeitatis*, ut ajunt, vel saltem *talis* corporeitatis ab anima repeteret, sive, ut quidam alii dicunt, ut anima *corporalisaretur*, et corpus *spiritualisaretur*, aut, ut ex anima et corpore, fusione quadam mirabili fieret *corpo-spirito* vel *spirito-corporo*, id aperte negari deberet. Etenim id nedum in arbitraria hypothesi circa formationem rerum corporearum fundatur, verum etiam, ut jam superius monuimus (nº. 43. in solut diffic.) tollit ideam corporis nostri tanquam substantiae determinate et sui generis; cum materia sine ulla forma, seu *nec quid, nec quantum, nec quale*, vel indeterminata quaedam, ut ipsi loquantur, corporeitas, videntur esse saltem pro praesenti casu merae abstractiones mentis; et aliunde corpus nostrum organicum est in se vera substantia, licet incompleta sive naturaliter ad unionem cum anima ordinata, et anima nostra est pariter vera substantia, licet propter eandem ordinationem incompleta: unde homo est compositum substantiale, quatenus ex duabus incompletis substantiis, in unitatem naturae per se existentis et subsistentis coeuntibus coalescit.

Et sane, corpus nostrum est quid *per se* perfecte existens, ideoque est substantia in genere substantiae perfecta, licet incompleta quia quamvis sensitivae et vitales functiones nequeant in ipso peragi absque anima, quod spectat ad rationem compositi physici sive unitatem principii communium operationum, attamen capax est quarumdam mutationum sive affectionum, quae sunt tantum illius ut *per se* existentis. Quis enim negabit, motus e. g. in sensibus ab extrinseco excitatos, sectionem membrorum, totiusque corporis in curru translationem, esse quid dumtaxat ad corpus nostrum pertinens, haud secus quam actu velle et intelligere, est quid pertinens dumtaxat ad animam? Tribuuntur sane ista, quamdiu anima remanet cum corpore ipsi homini; at non in ratione principii communium operationum, sive unitatis naturae, quam vocant principium *quo*, sed in ratione unitatis subsistentiae sive personae, quae dicitur principium *quod*; aliud namque est unitatis naturae, et aliud unitas personae: distinctio magni ponderis, quae etiam relate ad humanum compositum locum habet. Cum itaque corpus et anima nostra, etiam post realem ac physicam unionem, remaneant adhuc duae substantiae inconfusae et geneis diversi, habentes attributa quaedam unicuique propria, superest locus inquirendi quomodo modificationes sive affectiones unius earum in affectiones alterius influant; ideoque quaestio de tali *commercio* non est prorsus inutilis et inanis: nos tamen, utpote ad graviora properantes, eam breviter perstringimus. Id autem eo vel ma-